

รูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา

สู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

An Aesthetic Experience Model for Children With Intellectual Disabilities to Develop Basic Occupational Skill

Received: August 29, 20525

Revised: September 22, 2025

Accepted: November 12, 2025

โสภณ ชัยลักษณ์สกุล*

Sophon Chailulsaluk

ขนบพร แสงวนิช**

Khanobbhorn Sangvanich

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เพื่อเสริมสร้างทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยใช้ระเบียบวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจากฐานข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2558–2568 ได้บทความที่ตรงตามเกณฑ์จำนวน 12 เรื่อง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัยและแบบบันทึกข้อมูล ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าลักษณะประสบการณ์สุนทรียะที่เหมาะสมมี 3 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง 2) การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ และ 3) การใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นประสาทสัมผัสและส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพ และการทำงานจากวัสดุธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังพบว่าทักษะพื้นฐานที่พัฒนาได้จากกิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วยทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ ความคิดแก้ปัญหา และการทำงานเบื้องต้น ผลการศึกษาชี้ว่าการออกแบบกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงจะช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา และเป็นแนวทางในการเพิ่มโอกาสทางอาชีพและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เด็กบกพร่องทางสติปัญญา/ ประสบการณ์สุนทรียะ/ ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

*นิสิตปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาดนตรี ศิลปะและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Doctor of Education Program in Art Education, Department of Music, Art and Performing Arts Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

**อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาดนตรี ศิลปะและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisor, Associate Professor Dr., Art Education, Department of Music, Art and Performing Arts Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail Address: noonarteducation@gmail.com

Abstract

This study aimed to develop a model of aesthetic experience for students with intellectual disabilities to enhance basic occupational skills. A systematic review was conducted on studies published between 2015 and 2025 in Thai and international databases, with 12 articles meeting inclusion criteria. Quality appraisal checklists and data extraction forms were used, and data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The findings identified three key characteristics of suitable aesthetic experiences: (1) hands-on learning activities, (2) opportunities for emotional, creative, and identity expression, and (3) the use of art to stimulate multiple senses and foster holistic development. Activities included drawing, clay modeling, printmaking, and natural or digital art practices. Results showed that such experiences developed fine motor skills, collaboration, communication, emotional regulation, problem-solving, and basic work responsibility. The study concludes that well-designed, real-life-connected art-based experiential learning significantly strengthens occupational potential and provides practical guidelines for creating meaningful art education that enhances employability and quality of life for students with intellectual disabilities.

Keywords : Intellectual Disabilities/ Aesthetic Experience/ Basic Occupational Skills

บทนำ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและโอกาสในการประกอบอาชีพของเด็กบกพร่องทางสติปัญญาเป็นประเด็นสำคัญที่สังคมต้องให้ความสนใจ แม้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดให้สถานประกอบการที่มีพนักงานตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปต้องจ้างคนพิการอย่างน้อยร้อยละ 1 แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าหลายองค์กรเลือกชำระเงินสมทบแทนการจ้างงานจริง เนื่องจากขาดความเข้าใจในศักยภาพของคนพิการและการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม สถิติจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ระบุว่า มีผู้บกพร่องทางสติปัญญาประมาณ 455,000 คน แต่มีเพียงร้อยละ 7.8 ที่ได้งานทำซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดทั้งด้านทักษะพื้นฐานในการทำงานและระบบการศึกษาที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการเรียนรู้จากศิลปะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากศิลปะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสาร ตลอดจนส่งเสริมสมาธิ การแก้ปัญหา การปรับตัว และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1934), Montessori (1912) and Vygotsky (1978) ที่มองว่าการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาอย่างรอบด้าน

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในรอบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยจำนวนมากมุ่งเน้นการใช้ศิลปะเพื่อบำบัดหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางอารมณ์ของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เช่น การวาดภาพ

.....
ดนตรีบำบัด หรือกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง แต่ยังคงขาดการบูรณาการแนวคิดประสบการณ์สุนทรียะ เข้ากับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่สร้าง “รูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะที่ออกแบบเฉพาะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา” เพื่อเชื่อมโยงประสาทสัมผัสทั้งห้าเข้ากับการเรียนรู้ผ่านศิลปะอย่างเป็นขั้นตอน ช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าวจึงอยู่ที่การขาดแนวทางเชิงประยุกต์ที่สามารถใช้ศิลปะ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านอาชีพผ่านประสบการณ์สุนทรียะ ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน การศึกษานี้จึงมีความจำเป็นในการสังเคราะห์แนวคิดและสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่ตอบสนองต่อศักยภาพเฉพาะของเด็กกลุ่มนี้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การฝึกอาชีพ และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาสู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการออกแบบกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา และเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาสู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็น การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ช่วงเวลา ครอบคลุมงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2558–2568 (ค.ศ. 2015–2025) เพื่อสะท้อนแนวโน้มและพัฒนาการของการจัดประสบการณ์สุนทรียะร่วมสมัยในช่วงสิบปีล่าสุด

2. ฐานข้อมูล ใช้ฐานข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ Scopus, Semantic Scholar, Google Scholar, ERIC, ThaiJO, และ CUIR

3. กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่ศึกษา ครอบคลุมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เด็กหรือบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา ซึ่งศึกษากระบวนการเรียนรู้ผ่านศิลปะ ประสบการณ์สุนทรียะ หรือการพัฒนาทักษะอาชีพ

4. เกณฑ์การคัดเลือกและตัดออก

4.1 เกณฑ์การคัดเลือก งานวิจัยที่มีเนื้อหาว่าด้วยประสบการณ์สุนทรียะ การเรียนรู้ผ่านศิลปะ การกระตุ้นประสาทสัมผัส หรือการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านอาชีพของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา

4.2 เกณฑ์การคัดออก งานที่อยู่นอกช่วงเวลา 10 ปี, ไม่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเด็กบกพร่องทางสติปัญญา, หรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์สุนทรียะ การจัดกิจกรรมศิลปะ การกระตุ้นประสาทสัมผัส และการพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพของเด็ก/ บุคคลบกพร่องทางสติปัญญา ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2568 (ค.ศ. 2015 – 2025)

กลุ่มตัวอย่าง คือ บทความวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 12 เรื่อง ได้มาด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ ในการศึกษานี้ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ประสบการณ์สุนทรียะ, การรับรู้ของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา, อารมณ์และความรู้สึกของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา, เด็กบกพร่องทางสติปัญญากับศิลปะและกิจกรรมศิลปะในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา, ทักษะจำเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพของเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 – 2567 (ค.ศ.2015 – 2025) รวมระยะเวลา 10 ปีที่ตีพิมพ์และปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศ โดยใช้คำสำคัญ (Keyword) ที่สืบค้น คือ intellectual disabilities, students with intellectual disability, aesthetic experience, experiential learning through art, sensory learning activities, multisensory stimulation, occupational skills, hand-eye coordination, เด็กบกพร่องทางสติปัญญา, บุคคลบกพร่องทางสติปัญญา, ประสบการณ์สุนทรียะ, การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ศิลปะ, กิจกรรมเรียนรู้ผ่านศิลปะ, การกระตุ้นประสาทสัมผัส, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และการประสานงานระหว่างมือและตา โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการวิจัยและผลลัพธ์เรื่องประสบการณ์สุนทรียะ, การจัดกิจกรรมศิลปะ, ประสาทสัมผัส, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพในกลุ่มบุคคล/ เด็กบกพร่องทางสติปัญญา

2. เป็นงานวิจัยที่มาจากฐานข้อมูลต่อไปนี้ คือ Scopus, Semantic scholar, Google Scholar, Eric, THAIJO และ CUIR ซึ่งได้คัดสรรวรรณกรรมด้วยการใช้ตัวกรองอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการค้นหาคำว่าวิจัยเป็นหลัก ที่เน้นศิลปะในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ได้บทความวิจัยเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ทั้งหมด 5,878 เรื่อง ที่ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐาน คือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อวารสาร ลักษณะตัวอย่าง จากนั้นจึงตัดบทความที่ไม่ได้อยู่ในระยะเวลา 10 ปีออก คงเหลือบทความเกี่ยวกับศิลปะเด็กบกพร่องทางสติปัญญา 2,252 เรื่อง แล้วทำการตัดบทความที่ไม่ใช่บทความวิจัยออกคงเหลือ 581 เรื่อง สุดท้ายตัดบทความที่ไม่ได้เกี่ยวกับประสบการณ์สุนทรียะ, กิจกรรมศิลปะ, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ของเด็ก/ บุคคลบกพร่องทางสติปัญญาออก คงเหลือจำนวน 12 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพงานวิจัย และแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของงานวิจัยประกอบด้วย ชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ กลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัย ประสบการณ์สุนทรียะที่พบในงานวิจัย, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพของเด็ก/ บุคคลบกพร่องทางสติปัญญา, ประเภทของกิจกรรมศิลปะที่พบในงานวิจัย และผลของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นบทความจากฐานข้อมูลออนไลน์ที่กำหนด แล้วบันทึกข้อมูลที่ตรงตามเกณฑ์ลงในแบบบันทึกข้อมูล ทำการคัดกรองเป็นขั้นตอนจนเหลือบทความสุดท้ายที่ตรงตามเงื่อนไข 12 เรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์เนื้อหาแผนการดำเนินการวิจัย โดยใช้รายการประเมินคัดกรองงานวิจัย (Checklist) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของงานวิจัย ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของงานวิจัยประกอบด้วย ชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ กลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัย ประสบการณ์สุนทรียะที่พบในงานวิจัย, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพของเด็ก/บุคคลบกพร่องทางสติปัญญา, ประเภทของกิจกรรมศิลปะที่พบในงานวิจัย และผลของการวิจัยจากนั้นวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1. ลักษณะของประสบการณ์สุนทรียะที่เหมาะสมกับบุคคล/ เด็กบกพร่องทางสติปัญญาและ 2. ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพที่บุคคล/ เด็กบกพร่องทางสติปัญญาพึงมี

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อให้ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสะท้อนสาระสำคัญของเอกสารต้นทางอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล อย่างเป็นระบบใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำ แบบบันทึกข้อมูล กรอบหมวดหมู่เบื้องต้นของการวิเคราะห์เนื้อหา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปศึกษา, ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพิเศษ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความครอบคลุม และความสอดคล้องของหมวดหมู่ข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหา ผลการประเมินมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงถึงความเหมาะสมในระดับสูง การตรวจสอบในขั้นนี้ช่วยให้แน่ใจว่าเกณฑ์การเลือกบทความและหมวดหมู่ในการสังเคราะห์มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และไม่บิดเบือนสาระของเอกสารต้นทาง

2. การตรวจสอบความถูกต้องของผลการสังเคราะห์ หลังจากได้ผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาฉบับสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำเสนอ ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของประสบการณ์สุนทรียะและทักษะพื้นฐานด้านอาชีพ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่าง ผลสรุปเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เกิดการยืนยันเชิงแนวคิด ว่าผลสังเคราะห์ที่ได้สะท้อนสาระสำคัญจากงานวิจัยต้นฉบับอย่างถูกต้องครบถ้วน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบ วิธีการวิจัยและผลลัพธ์เรื่องประสบการณ์สุนทรียะ, การจัดกิจกรรมศิลปะ, ประสาทสัมผัส, ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพในกลุ่มบุคคล/เด็กบกพร่องทางสติปัญญา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 - 2568 (ค.ศ. 2015 - ค.ศ. 2025) รวมระยะเวลา 10 ปีที่ตีพิมพ์และปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์ ได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

.....
ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์งานวิจัย

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
1	นโยบาย NEP 2020: บทบาทของเทคนิคการศึกษาศิลปะในระดับโรงเรียนเพื่อการรวมกลุ่มของนักเรียนที่มีความพิการ/ Halder, Sujathamalini, and Ravichandran, 2023	นักเรียนที่มีความพิการในระดับโรงเรียนและระดับวิทยาลัย (ไม่ได้ระบุขนาดกลุ่มตัวอย่าง)	บทความทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ/ วิเคราะห์แนวคิดตามนโยบาย NEP 2020	กิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ การระบายสี กิจกรรมการเคลื่อนไหว การเล่านิทาน การประพันธ์ดนตรี การเขียน และแอนิเมชัน; ส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์ ความมั่นใจในตนเอง และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์	ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก ทักษะการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม และการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ	การศึกษาศิลปะส่งเสริมการรวมกลุ่ม สร้างความมั่นใจ พัฒนาการสื่อสารและการแสดงออกทางอารมณ์ และสนับสนุนศักยภาพในการประกอบอาชีพของนักเรียนที่มีความพิการ
2	กิจกรรมทางศิลปะของเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและนักศึกษา - เป็นการปฏิเสธศิลปะบำบัด/ Krawiecka, 2021	นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัย Cardinal Stefan Wyszyński, วอร์ซอ ประเทศโปแลนด์	การศึกษาเชิงคุณภาพ / การบรรยายกรณีศึกษาและประสบการณ์ของผู้วิจัยจากการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกัน	การวาดภาพ การแสดงละคร การเล่นดนตรี ก่อให้เกิดการแสดงออกทางอารมณ์ สุข การมีส่วนร่วมในกลุ่ม และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	ทักษะการสื่อสารทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการตระหนักรู้ในตนเอง	กิจกรรมศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การยอมรับ ความหลากหลาย และช่วยให้เด็กมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระโดยไม่จำเป็นต้องมองผ่านกรอบของการบำบัด

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
3	L'évaluation des projets artistiques inclusifs / Horvais, 2022	ผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะจากความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนกับ Opéra de Montréal ประเทศแคนาดา	การวิจัยเชิงคุณภาพ/ การศึกษากรณีในบริบทจริง และการเสนอแนวทางประเมินแบบใหม่เพื่อวิเคราะห์ผลของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะ	การแสดงศิลปะหลากหลายสาขา เช่น ดนตรี การเต้น การแสดงละคร โดยเน้น “การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น” แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เนื้อหาศิลปะ, 2) การลงมือทำอย่างสร้างสรรค์, 3) การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม, 4) การมีแรงจูงใจภายในและความเพลิดเพลินในการมีส่วนร่วม	ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสดงออกและการสื่อสาร ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาแรงจูงใจภายใน	เสนอแนวคิดใหม่ว่าการประเมินผลกิจกรรมศิลปะควรเน้นคุณค่าในเชิงสุนทรียะและศักยภาพของผู้เข้าร่วมมากกว่าการวัดประโยชน์ทางสังคมหรือการบำบัดแบบเดิม ชี้ว่าผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถแสดงตนเป็น "นักเรียนศิลปะ" และควรได้รับการประเมินผ่านมิติของความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ศิลปะ
4	Expresiones artísticas de personas con Discapacidad Intelectual: Una aproximación desde la perspectiva de la Educación Artística Inclusiva /	บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (วัยผู้ใหญ่) ที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในบริบทการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Inclusive Artistic	การวิจัยเชิงคุณภาพ/ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ศิลปะของผู้เข้าร่วม	การสร้างสรรค์งานศิลปะผ่านการระบายสี วาดภาพ ประติมากรรม และการสื่อสารด้วยภาพ โดยเน้นการรับรู้คุณค่าในตนเอง	ทักษะการแสดงออกทางศิลปะ การมีความมั่นใจในตนเอง การทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทักษะทางสังคม และการรู้จักวางแผน	ยืนยันว่ากิจกรรมศิลปะสามารถเปิดพื้นที่สำหรับการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด การสร้างอัตลักษณ์ และช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
	Rizo, 2022	Education)		การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ และการมีพื้นที่ในการ แสดงออกอย่างเสรี		เกี่ยวเนื่องกับการทำงาน โดยไม่จำกัดศักยภาพของผู้มี ความบกพร่องทางสติปัญญา ให้อยู่แคในกรอบของการ ดูแลหรือบำบัดเท่านั้น
5	Adapted Art Curriculum: A Guide for Teachers of Students With Disabilities / Yoder, 2018	นักเรียนระดับประถมศึกษาที่ มีความพิการ / ครูศิลปะและ ครูการศึกษาพิเศษที่ทำงานกับ เด็กพิการ	การทบทวนวรรณกรรมอย่าง เป็นระบบ จากแหล่งข้อมูลที่ ได้รับการตรวจสอบจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ	การแสดงออกทางศิลปะโดย อิสระ การใช้วัสดุ เทคนิค และสีหลากหลาย การชื่นชม ผลงานตนเองและผู้อื่น การ มีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ และการรู้สึกถึงความสำเร็จ และความภูมิใจในตนเอง	ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการ สื่อสาร ความมั่นใจในตนเอง การคิด สร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	หลักสูตรศิลปะที่มีการ ปรับเปลี่ยนช่วยให้เด็กพิการ สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ ศิลปะได้อย่างเสรี เท่าเทียม และเหมาะสมกับความ ต้องการเฉพาะบุคคล ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ชีวิตและทักษะพื้นฐานใน การประกอบอาชีพ
6	As vivências artísticas como práticas de inclusão	เด็กพิการที่เข้าร่วมกิจกรรม ศิลปะที่ Liceu de Artes e Ofícios Claudio Santoro	การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การ วิเคราะห์เอกสาร รายงาน กิจกรรม และการสังเกต ผู้เข้าร่วมระหว่างปี 2015– 2018	การยอมรับความแตกต่าง สร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของ ส่งเสริมการเข้าสังคม สร้าง เครือข่ายสนับสนุน และ พัฒนาเด็กอย่างองค์รวมผ่าน ศิลปะ	ทักษะการสื่อสาร ความมีวินัย ความ มั่นใจในตนเอง และการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น แม้ไม่กล่าวถึงทักษะอาชีพ โดยตรงแต่สนับสนุนทักษะพื้นฐานที่ จำเป็น	ประสบการณ์ทางศิลปะช่วย ให้เด็กพิการมีส่วนร่วม เข้าใจ โลก สื่อสาร และพัฒนาด้าน อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา เป็นพื้นฐานสำคัญ ต่อการอยู่ร่วมในสังคม

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
7	Aesthetic education and methods of aesthetic development in children with disabilities/ Nabiyeve, 2020	เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและการมองเห็น รวมถึงนักเรียนระดับก่อนวัยเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	วิจัยเอกสารและเชิงทฤษฎี โดยวิเคราะห์แนวคิดด้านการศึกษา สุนทรียะ การพัฒนาทางศิลปะ และการสื่อสารในเด็กที่มีความบกพร่อง	กิจกรรมศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ ประติมากรรม ดนตรี วรรณกรรม นิทาน และการประเมินความงามจากสภาพแวดล้อม ทั้งในโรงเรียนและครอบครัว	ทักษะการสื่อสาร การเคลื่อนไหวแบบละเอียด ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการรับรู้และตอบสนองทางอารมณ์	การศึกษาสุนทรียภาพช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านภาษาพูด ทักษะมอเตอร์ละเอียด ความสนใจทางศิลปะ และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่อง
8	Teaching Monotype Printing to Educable Children with Intellectual Disabilities in Egypt /Baba, 2018	นักเรียน 10 คน ระดับชั้น ป.1 –ป.6 จากโรงเรียน Bem Bem ประเทศอียิปต์ ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเบา (IQ ระหว่าง 50–80)	วิจัยแบบปฏิบัติการ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มเล็ก เรียนทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ใช้วัสดุศิลปะหลากหลาย ได้แก่ แก้ว แปร่ง หมึก ฯลฯ	ใช้เทคนิคการพิมพ์ภาพแบบโมโนไทป์ร่วมกับการวาดภาพ ศึกษาศิลปิน เช่น Paul Klee และใช้วัสดุหลากหลาย เพื่อพัฒนาอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสัมผัส และความมั่นใจในตนเอง	ทักษะการคิดสร้างสรรค์ผ่านการพิมพ์ภาพและวาดภาพ , ทักษะการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น, ทักษะการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม,ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กจากการใช้เครื่องมือศิลปะ , ทักษะความมั่นใจในตนเองและความเป็นอิสระ	เด็กพัฒนาทักษะการรับรู้ การวาดภาพ และการสร้างสรรค์งานศิลปะ, เกิดการแสดงออกในตนเอง ความมั่นใจ และความเป็นอิสระ, สื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น, พัฒนาทักษะทางสังคม การคิดเชิงวิพากษ์ และความสามารถทางกายภาพ
9	Contextual Perceived Needs for Inclusive Employment of People with Intellectual Disability/ Carla, Júlia, Cátia, 2024	ผู้เชี่ยวชาญ 43 คนในอิตาลี โปรตุเกส สวีเดน และตุรกีที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานแบบครอบคลุม	วิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ 16 ข้อ แบ่งออกเป็น 6 หมวดหมู่ ได้แก่ ทักษะ วิธีการสอน การให้ที่พัก การสรรหา และการประเมิน	-	ทักษะทางสังคมและการสื่อสาร ,ทักษะการดูแลตนเอง, ทักษะทางเทคนิคและเฉพาะด้าน, การปรับตัวในสถานที่ทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมและกับเพื่อนร่วม	-ทักษะที่จำเป็นที่สุดคือ ทักษะทางสังคมและการสื่อสารระหว่างบุคคล - ประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสำคัญกับทักษะที่

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
						หลากหลาย เช่น การดูแลตนเอง (อิตาลี), ทักษะเฉพาะงาน (โปรตุเกส) - วิธี การ สอน ที่ มีประสิทธิภาพคือ แผนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ - อุปสรรคที่สำคัญคือ ขาดบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรม และการรับรู้ของนายจ้างที่ไม่เพียงพอ
10	Systematic Review of Instructional Methods to Teach Employment Skills to Secondary Students With Intellectual and Developmental Disabilities / Carly, Gilson, Carter, and Biggs, 2017	การศึกษาวิจัย 56 เรื่อง รวมผู้เข้าร่วม 766 คน ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการ	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ของงานวิจัยระหว่างปี 1983-2015 ทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา	-	ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการจัดการตนเอง, ทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และทักษะการปฏิบัติงานจริงจากประสบการณ์ในชุมชน	- วิธีการแทรกแซงหลัก 4 ประเภท ได้แก่ การจัดการตนเอง, วิดีโอ, ภาพ/สัมผัส, และการแทรกแซงโดยครู - วิธีการสอนที่ช่วยได้แก่ การให้ข้อเสนอแนะ, การใช้เครื่องมือช่วย, การกระตุ้นการตอบสนอง, และการสอนตามชุมชน - 75% ของการศึกษา

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
						แสดงผลเชิงบวกอย่างชัดเจน - นักเรียนส่วนใหญ่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาโดย ไม่รวมออทิสติก อายุ 14-22 ปี
11	Employment Models and Best Practices for the Inclusion of Individuals with Intellectual Disability/ Gülce and Emre, 2024	บทความทบทวนเชิงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจ้างงานของผู้บกพร่องทางสติปัญญา	การวิเคราะห์แนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการจ้างงานและแนวทางปฏิบัติ	-	ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการปรับตัวในสถานที่ทำงาน, ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความเป็นอิสระ และทักษะการรับผิดชอบงานตามที่ได้รับมอบหมาย	- มี 4 รูปแบบการจ้างงานหลัก ได้แก่ การจ้างงานที่ได้รับการสนับสนุน, เวิร์กช็อปที่กำกับ, การจ้างงานแบบบูรณาการ และการจ้างงานที่กำหนดเอง - การจ้างงานแบบรวมส่งเสริมความหลากหลายและความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร - ความร่วมมือหลายภาคส่วนช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนในการจ้างงาน PwID - แนวทางปฏิบัติที่ดี ได้แก่ การเข้าถึงที่เหมาะสม, การฝึกอบรมพนักงาน, และการสนับสนุนจากชุมชน

ลำดับ	ชื่องานวิจัย/ ผู้วิจัย/ ปี	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย	ประสบการณ์สุนทรียะ	ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ	ผลการวิจัย
12	The level of life competence of people with moderate, severe and profound intellectual disabilities – beneficiaries of supported employment/ Wolska, 2016	ผู้รับผลประโยชน์(บกพร่องทางสติปัญญา)จำนวน 200 คน จากโครงการจ้างงานที่ได้รับการสนับสนุนโดย ChSON ‘Ognisko’ ณ เมืองคราคูฟ ระหว่างปี 2010–2015	แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการจ้างงาน และกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ แล้ววิเคราะห์ความสามารถในชีวิตโดยใช้แบบวัด SUŻ	-	ทักษะการดูแลตนเอง, ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล. การตัดสินใจและความรับผิดชอบ, การรับมือกับความเครียด, การสร้างระบบคุณค่าในตนเองและความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ	- ทักษะการดูแลตนเองมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการจ้างงานมากที่สุด - การสื่อสารและการสร้างระบบคุณค่าตนเองส่งผลต่อทักษะการรับมือกับความเครียด - กลุ่มที่มีการจ้างงานแสดงทักษะการดำรงชีวิตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการจ้างงาน - การพัฒนาทักษะชีวิตแบบองค์รวมมีความสำคัญต่อการรวมเข้าทำงานและการดำรงงานระยะยาว

.....
การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากบทความวิจัยจำนวน 12 เรื่องที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์อย่างเป็นระบบพบว่า ลักษณะของประสบการณ์สุนทรียะที่เหมาะสมสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1. การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เด็กบกพร่องทางสติปัญญามีแนวโน้มเรียนรู้ได้ดีผ่านการกระทำ การทดลอง และการใช้วัสดุศิลปะจริง เช่น การวาดภาพ การพิมพ์ภาพ การปั้น และการทำงานจากวัสดุธรรมชาติ, 2. การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ กิจกรรมศิลปะควรเปิดพื้นที่ให้เด็กได้แสดงความรู้สึก ความคิด และอัตลักษณ์ส่วนบุคคลอย่างอิสระโดยไม่ถูกจำกัดด้วยเกณฑ์เชิงประสิทธิภาพหรือบ่าบดเพียงอย่างเดียว และ 3. การใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนาการรอบด้านการเรียนรู้ผ่านศิลปะที่บูรณาการผัสสะทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น, การได้ยิน, การสัมผัส, การดมกลิ่น และการรับรส ช่วยพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก สมาธิ การสื่อสาร และการรับรู้เชิงสุนทรียะ ซึ่งเป็นรากฐานของทักษะอาชีพ

ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก, ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น, ทักษะการสื่อสารและการควบคุมอารมณ์, ทักษะการคิดแก้ปัญหา, ความรับผิดชอบและความตรงต่อเวลา ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวจะถูกนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบที่จะเชื่อมโยงผัสสะทั้งห้า กับการจัดประสบการณ์สุนทรียะเชิงศิลปะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์บทความจำนวน 12 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา พบว่าองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์สุนทรียะที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ได้แก่ 1. การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง, 2. การเปิดโอกาสให้แสดงออกทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์, 3. การใช้ศิลปะกระตุ้นประสาทสัมผัส, 4. การเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 5. การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง องค์ประกอบทั้งห้านี้ถูกบูรณาการเข้าสู่ รูปแบบที่จะสะท้อนแนวคิดว่าการประสบการณ์สุนทรียะมิได้เป็นเพียงการรับรู้ทางอารมณ์ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงประสาทสัมผัส การคิด และการกระทำเข้าด้วยกันเพื่อสร้างพัฒนาการด้านอาชีพของเด็กพิเศษได้อย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง

ผลการสังเคราะห์พบว่า การเรียนรู้ผ่านศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำจริง ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการสะท้อนคิดในภายหลัง สอดคล้องกับแนวคิด Experiential Learning Theory ซึ่งมองว่าการเรียนรู้เกิดจากการเปลี่ยนประสบการณ์เป็นความเข้าใจ โดยผ่านกระบวนการสังเกต คิด และทดลองใช้ นบริบทของเด็ กบกพร่องทางสติปัญญา การจัดกิจกรรมศิลปะที่ให้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การพิมพ์ภาพ การปั้น หรือการสร้างงานจากวัสดุธรรมชาติ ช่วยเสริมสร้างสมาธิ การควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็ก และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับ Montessori (1912) ที่กล่าวว่ามือคือเครื่องมือแห่งสติปัญญา และ Dewey (1934) ที่เห็นว่าศิลปะเป็นประสบการณ์ อันเป็นการหลอมรวมการกระทำ การรับรู้ และอารมณ์ให้เป็นหนึ่งเดียว

2. การแสดงออกทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์

เด็กบกพร่องทางสติปัญญามักมีข้อจำกัดด้านภาษาและการสื่อสาร การเปิดโอกาสให้ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือแสดงออกจึงช่วยให้พวกเขาสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก และความเข้าใจต่อโลกได้อย่างอิสระ ที่มองว่าศิลปะคือภาษาของอารมณ์ และช่วยสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ ผลการวิจัย เช่นของ Krawiecka (2021) and Rizo (2022) สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยพบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะอย่างอิสระช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Vygotsky (1978) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการชี้นำจากผู้ใหญ่ในเขตพัฒนาการใกล้เคียง

3. การใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นประสาทสัมผัส

การกระตุ้นผัสสะทั้งห้าเป็นหัวใจสำคัญของประสบการณ์สุนทรียะ เพราะช่วยให้เด็กบกพร่องทางสติปัญญาพัฒนาการรับรู้และเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับโลกภายนอกได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Montessori (1912) and Eisner (2002) ที่เน้นการใช้ศิลปะและประสบการณ์ทางสุนทรียะในการสร้างพัฒนาการรอบด้าน โดยผลการสังเคราะห์ เช่น จากงานของ Nabiyeva (2020) แสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นผัสสะ เช่น การสัมผัสพื้นผิว การผสมสี การใช้กลิ่นจากวัสดุธรรมชาติ และการสร้างเสียงประกอบกิจกรรม ช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบประสาท การประสานมือ, ตา และสมาธิ ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้เพื่อการทำงานในอนาคต

4. การเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การสร้างปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมศิลปะ เช่น การทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือเพื่อน และการแสดงออกทางศิลปะร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารระหว่างบุคคล การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะพื้นฐานอาชีพ ผลการสังเคราะห์จาก Halder, Sujathamalini and Ravichandran (2023) and Horvais (2022) สนับสนุนว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะร่วมกับเพื่อนมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมากขึ้น มีความรับผิดชอบ และมีความสุขในการเรียนรู้

5. การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง

การเรียนรู้ศิลปะไม่ควรจำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่ควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตและสภาพแวดล้อมจริง เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของศิลปะในฐานะเครื่องมือในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1934) ที่มองว่าศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ชีวิต ในงานวิจัยนี้ การออกแบบกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงการรับรู้ทางสุนทรียะกับการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น การระบายสีผลิตภัณฑ์ในโครงการอาชีพ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ หรือการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนการบูรณาการศิลปะกับชีวิตและอาชีพได้อย่างแท้จริง

.....

ดังนั้นผลการวิจัยยืนยันว่าประสบการณ์สุนทรียะผ่านศิลปะ มีศักยภาพในการพัฒนาเด็กบกพร่องทางสติปัญญาอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของอารมณ์ สังคม และอาชีพ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey, 1934; Montessori, 1912; Vygotsky, 1978; Eisner, 2002 ที่ต่างยืนยันว่าศิลปะคือกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการ การรับรู้, การกระทำ, การสื่อสารและความเข้าใจในตนเองเข้าด้วยกัน โดยโรงเรียนสามารถบูรณาการหลักการนี้เข้าสู่ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เพื่อพัฒนาเป้าหมายด้าน ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ ในส่วนของครูสามารถใช้หลักการนี้เป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning + Aesthetic Experience ที่เน้นการลงมือทำ การสะท้อนคิด และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานอาชีพเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างสมรรถนะชีวิต ความสุข ความมั่นใจ และคุณค่าความเป็นมนุษย์ ให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์สุนทรียะผ่านกิจกรรมศิลปะสามารถพัฒนาเด็กบกพร่องทางสติปัญญาให้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นสถานศึกษาและครูการศึกษาพิเศษควรนำแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะที่บูรณาการการลงมือปฏิบัติจริง การเปิดโอกาสให้แสดงออก และการกระตุ้นประสาทสัมผัสไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร การแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อการทำงาน นอกจากนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว เพื่อขยายโอกาสทางอาชีพและคุณภาพชีวิตของเด็กกลุ่มนี้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตควรเน้นการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มเด็กบกพร่องทางสติปัญญาในบริบทที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนการศึกษาพิเศษ ศูนย์ฝึกอาชีพ หรือการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อประเมินประสิทธิผลเชิงปฏิบัติจริง อีกทั้งควรศึกษาต่อยอดไปยังการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะอาชีพสมัยใหม่ หรือการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อสร้างความสอดคล้องกับความต้องการแรงงานในสังคมปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

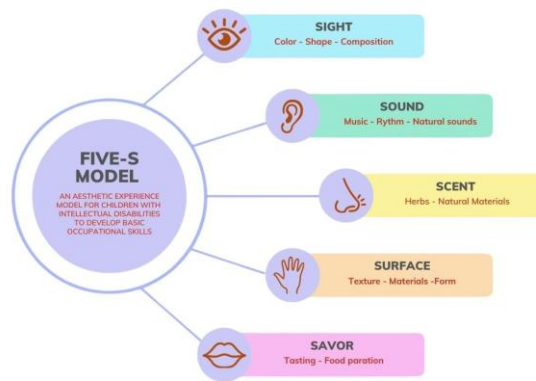
FIVE-S Model : รูปแบบการจัดประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาสู่การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

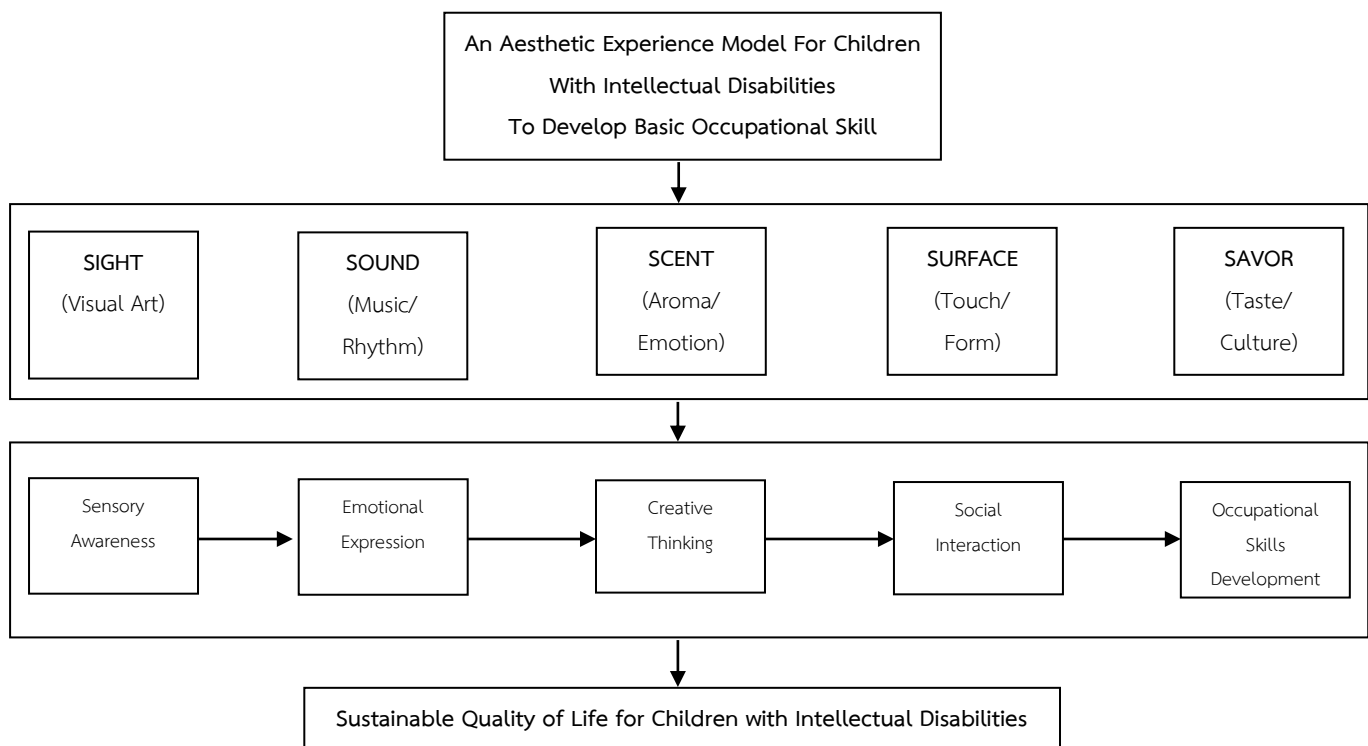
.....

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ FIVE-S Model

ลำดับ	ชื่อ	ประสาทสัมผัส	ลักษณะกิจกรรม/ ประสบการณ์สุนทรียะ	ผลการสังเคราะห์งานวิจัย
1	S: Sight	การมองเห็น	ควรเน้นกิจกรรมที่มีสีสันชัดเจน รูปทรงชัดเจน เช่น การระบายสี วาดภาพ การจัดองค์ประกอบ	การฝึกมองเห็นเชิงสุนทรียะช่วยพัฒนาการแยกแยะสีและรูปทรง เพิ่มสมาธิ ความแม่นยำ และความรับผิดชอบต่องาน เป็นพื้นฐานของทักษะด้านการออกแบบและงานผลิตภัณฑ์
2	S: Sound	การได้ยิน	ใช้เสียงดนตรี เสียงธรรมชาติ หรือการออกเสียงร่วมกับกิจกรรมศิลปะ	การรับรู้เสียงช่วยกระตุ้นสมองซีกขวา เพิ่มสมาธิและอารมณ์บวก ส่งผลต่อความผ่อนคลายและการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ เหมาะต่อการพัฒนาเด็กบกพร่องทางสติปัญญาให้เข้าสู่ภาวะพร้อมเรียนรู้
3	S: Scent	การดมกลิ่น	ใช้กลิ่นจากสมุนไพรหรือจากธรรมชาติ หรือวัตถุดิบที่สามารถใช้ในกิจกรรมศิลปะได้อย่างปลอดภัย เช่น การให้ดมกลิ่นแล้ววาดภาพแสดงความรู้สึกจากกลิ่นนั้น ๆ เป็นต้น	การรับรู้กลิ่นช่วยกระตุ้นความทรงจำและอารมณ์ ส่งเสริมการเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริงและพัฒนาคิดเชิงจินตนาการ เหมาะสำหรับกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์
4	S: Surface	การสัมผัส	ใช้การสัมผัสวัตถุนั้น ๆ โดยตรง ใช้การปั้น ตัด พับ ระบาย หรือวัสดุที่มีพื้นผิวต่างกัน	การสัมผัสช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก การประสานงานระหว่างมือ-ตา และการรับรู้พื้นผิว เหมาะต่อการฝึกทักษะงานฝีมือและการประกอบอาชีพจริง เช่น งานปั้น งานเย็บงานตกแต่ง
5	S: Savor	การรับรส	ใช้กิจกรรมศิลปะบูรณาการกับการประกอบอาหาร หรือนำวัตถุดิบให้นักเรียนได้ ลิ้มรสแล้วนำไปแยกแยะสีของวัตถุดิบและจินตนาการต่อสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะขึ้นมาผ่านความรู้สึกที่ได้จากการลิ้มรสนั้น ๆ	การรับรสเชื่อมโยงการเรียนรู้ทางศิลปะกับอาชีพในชีวิตจริง เช่น งานเบเกอรี่ งานตกแต่งอาหาร หรือศิลปะการจัดจาน ช่วยพัฒนาทักษะอาชีพและการรับรู้คุณค่าของงานด้วยประสบการณ์ตรง

ภาพที่ 1 FIVE-S Model

ภาพที่ 2 แผนผังเชิงแนวคิดของ FIVE-S Model

FIVE-S Model จึงเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กพิเศษ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

สรุป

ผลการวิจัยยืนยันว่าการจัดประสบการณ์สุนทรียะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กบกพร่องทางสติปัญญา โดยรูปแบบที่เหมาะสมควรเน้นการลงมือปฏิบัติจริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกทางอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์ และการใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นประสาทสัมผัสเพื่อส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน ทั้งนี้ได้พัฒนาเป็น FIVE-S Model ซึ่งประกอบด้วย Sight (การมองเห็น) Sound (การได้ยิน) Scent (การดมกลิ่น) Surface (การสัมผัส) และ Savor (การรับรส) ที่เชื่อมโยงศิลปะกับการกระตุ้นผัสสะทั้งห้าอย่างเป็นระบบ ผลที่ได้คือการเสริมสร้างทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เช่น ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ การคิดแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่องาน เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดเดิมในวรรณกรรม เช่น Dewey (1934); Montessori (1912); Eisner (2002) จะเห็นว่าโมเดลเหล่านี้นมุ่งเน้นประสบการณ์ศิลปะเพื่อพัฒนาการรับรู้และอารมณ์ในผู้เรียนทั่วไป ขณะที่ FIVE-S Model ได้ต่อยอดแนวคิดดังกล่าวสู่กลุ่มเด็กบกพร่องทางสติปัญญา โดยบูรณาการศิลปะเข้ากับการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและทักษะอาชีพ ในลักษณะองค์รวม จึงเป็นนวัตกรรมทางศิลปศึกษาเพื่อเด็กพิเศษที่เชื่อมโยง “ศิลปะ-สุนทรียะ-อาชีพ-คุณภาพชีวิต” เข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

Reference

- Baba, N. (2018). Teaching Monotype Printing to Educable Children with Intellectual Disabilities in Egypt. *Journal of Art and Education Research*, 12(1), 45–58.
- Carla, S., Júlia, P., and Cátia, C. (2024). Contextual Perceived Needs for Inclusive Employment of People with Intellectual Disability. *European Journal of Vocational Education and Training*, 45(2), 201–218.
- Carly, B., Gilson, E. W., Carter, and E. E. Biggs. (2017). Systematic Review of Instructional Methods to Teach Employment Skills to Secondary Students with Intellectual and Developmental Disabilities. *Journal of Special Education*, 51(3), 150–163.
- Dwey, J. (1934). *Art as Experience*. New York, NY: Minton, Balch and Company.
- Eisner, E. W. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Gülce, G., and Emre H. Y. (2024). Employment Models and Best Practices for the Inclusion of Individuals with Intellectual Disability. *International Journal of Disability, Development and Education*, 71(1), 33–47.
- Halder, T., Sujathamalini, J., and Ravichandran, G. (2023). The Role of Art Education Techniques in School Inclusion under NEP 2020. *International Journal of Inclusive Education*, 27(3), 245–260.

- .....
- Horvais, J. (2022). L'évaluation Des Projets Artistiques Inclusifs: Une Approche De L'éducation Artistique Inclusive. *European Journal of Special Needs Education*, 37(4), 567–582.
- Krawiecka, K. (2021). Art Activities of Students with Intellectual Disabilities and University Students: Rejecting art Therapy as a Label. *International Journal of Art Education*, 29(1), 12–25.
- Montessori, M. (1912). *The Montessori Method: Scientific Pedagogy as Applied to Child Education*. New York, NY: Frederick A. Stokes
- Nabiyeva, G. I. (2020). Aesthetic Education and Methods of Aesthetic Development in Children with Disabilities. *Asian Journal of Inclusive Education*, 8(2), 54–69.
- Rizo, C. S. (2022). Expresiones Artísticas De Personas Con Discapacidad Intelectual: Una Aproximación Desde La Educación Artística Inclusiva. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 34(5), 721–737.
- Rizo, C. S. (2022). Expresiones Artísticas De Personas Con Discapacidad Intelectual: Una Aproximación Desde La Educación Artística Inclusiva. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 34(5), 721–737.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wolska, D. (2016). The Level of Life Competence of People with Moderate Severe and Profound Intellectual Disabilities – Beneficiaries of Supported Employment. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 29(6), 541–553.
- Yoder, G. (2018). *Adapted Art Curriculum: A Guide for Teachers of Students with Disabilities*. New York, NY: Routledge